

הלכות שבת פרק יז

פרק יז

היתר מבוי

א.

סוגי המבוי

מבוי שיש לו שלשה כתלים הוא הנקרא מבוי סתום.

ומבוי שיש לו שני כתלים בלבד זה כנגד זה, והעם נכנסין ברוח זו ויוצאין בשכנגדה, הוא הנקרא מבוי מפולש:

ב.

היתר מבוי סתום

היאך מתירין מבוי הסתום? עושה לו ברוח הרביעית לחי אחד, או עושה עליו קורה, ודיו, ותיחשב אותה קורה או אותו לחי כאילו סתם רוח רביעית וייעשה רשות היחיד, ויהיה מותר לטלטל בכולו.

שדין תורה בשלש מחיצות בלבד מותר לטלטל, ומדברי סופרים היא הרוח הרביעית, ולפיכך די לה בלחי או קורה:

ג.

היתר מבוי מפולש

והיאך מתירין מבוי מפולש? עושה לו צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן.

מבוי עקום

ומבוי עקום תורתו כמפולש:

ד.

שווה ומדרון

מבוי שהוא שווה מתוכו ומדרון לרשות הרבים, או שווה לרשות הרבים ומדרון לתוכו - אינו צריך לא לחי ולא קורה, שהרי הוא מובדל מרשות הרבים:

ה.

אשפה וים

מבוי שצידו אחד כלה לים וצידו אחד כלה לאשפה של רבים - אינו צריך כלום, שאשפה של רבים אינה עשויה להתפנות, ואין חוששין שמא יעלה הים שרטון:

ו.

רחבה

מבוי מפולש שהיה כלה לאמצע רחבה של רבים, אם לא היה מכוון כנגד פתח הרחבה - הרי זה כסתום, ואינו צריך מצד הרחבה כלום. אבל אם היה כלה לצדדי הרחבה - אסור. ואם היתה של יחיד - אף לאמצעה אסור, פעמים בונה מצד אחד ונמצא כלה לצידה של רחבה:

תנאי מבוי

ז.

אין המבוי נותר בלחי או קורה עד שיהיו בתים וחצירות פתוחות לתוכו, ויהיה ארכו מארבע אמות ומעלה,

ויהיה ארכו יתר על רחבו.

אבל מבוי שארכו כרחבו - הרי הוא כחצר, ואינו נותר אלא בשני לחיים משני רוחותיו, כל לחי במה שהוא, או בפס רוחב ארבעה מרוח אחת:

ח.

חצר שארכה יתר על רחבה - הרי היא כמבוי, וניתרת בלחי או קורה. ומבוי שאין בתים וחצירות פתוחות לתוכו, כגון שלא היה בו אלא בית אחד או חצר אחת, וכן מבוי שאין בארכו ארבע אמות - אינו נותר אלא בשני לחיים או בפס ארבעה:

ט.

מבוי שאין ברחבו שלשה טפחים - אינו צריך לא לחי ולא קורה ומותר לטלטל בכולו, שכל פחות משלשה הרי הוא כלבוד.

טלטול למבוי שהותר

מבוי שהכשירו בקורה - אף על פי שמותר לטלטל בכולו כרשות היחיד, הזורק מתוכו לרשות הרבים או מרשות הרבים לתוכו פטור, שהקורה משום הכר היא עשויה.

אבל אם הכשירו בלחי - הזורק מתוכו לרשות הרבים או מרשות הרבים לתוכו חייב, שהלחי הרי הוא כמחיצה ברוח רביעית:

הכשור רשות הרבים

י.

שני כתלים ברשות הרבים והעם עוברין ביניהן, כיצד מכשיר ביניהן? עושה דלתות מכאן ודלתות מכאן ואחר כך ייעשה ביניהן רשות היחיד.

ואינו צריך לנעול הדלתות, אבל צריך שיהיו ראויות להינעל.
היו מושקעות בעפר - מפנה אותו ומתקנן להינעל.
אבל צורת פתח או לחי וקורה אינן מועילין בהכשר רשות הרבים:

דיני הלחי וקורה

יא.

מותר לטלטל במבוי תחת הקורה או בין הלחיים.
במה דברים אמורים, בשהיה סמוך לרשות הרבים, אבל אם היה סמוך
לכרמלית - אסור לטלטל תחת הקורה או בין הלחיים עד שיעשה לחי אחר
להתיר תוך הפתח, שהרי מצא מין את מינו וניעור:

ממה עושים לחי

יב.

בכל עושין לחיים, אפילו בדבר שיש בו רוח חיים, ואפילו באיסורי הנייה.
עבודה זרה עצמה או אשירה שעשה אותה לחי - כשר, שהלחי עביו כל
שהוא.

גובה הלחי אין פחות מעשרה טפחים, רחבו ועביו כל שהוא:

דיני הקורה

יג.

בכל עושין קורה, אבל לא באשירה, לפי שיש לרוחב הקורה שיעור, וכל
השיעורין אסורין מן האשירה.
וכמה רוחב הקורה? אין פחות מטפח,
ועביה כל שהוא,

והוא שתהיה בריאה לקבל אריח, שהוא חצי לבינה של שלשה טפחים על שלשה טפחים.

ומעמידי קורה צריכין שיהיו בריאים כדי לקבל קורה וחצי לבינה:

פתח גבוה מדי

י.ד.

כמה יהיה פתח המבוי ויהיה די להכשירו בלחי או קורה? גבהו אין פחות מעשרה טפחים ולא יתר על עשרים אמה, ורחבו עד עשר אמות.

במה דברים אמורים, שלא היה לו צורת פתח, אבל אם היה לו צורת פתח, אפילו היה גבוה מאה אמה, או פחות מעשרה, או רחב מאה אמה - הרי זה מותר:

טו.

וכן, אם היה בקורה של מבוי כיור וציור, עד שיהיו הכל מסתכלין בה, אף על פי שהיא למעלה מעשרים אמה - כשרה. שהקורה משום הכר עשויה, ואם היתה למעלה מעשרים אינה ניכרת, ואם יש בה ציור וכיור מסתכלין בה, ונמצא שם הכר:

טז.

מבוי שהיה גבהו מן הארץ עד קרקעית קורה עשרים אמה, ועובי הקורה למעלה מעשרים - כשר.

היה גבהו יתר מעשרים, ובא למעטו בקורה שמניח אותה למטה - צריך להיות ברחבה טפח.

היה גבהו פחות מעשרה - חוקק בו משך ארבע אמות על ארבע אמות ומעמיק כדי להשלימו לעשרה:

נפרץ בו פרצה מצידו כלפי ראשו - אם נשאר עומד בראשו פס רוחב ארבעה טפחים, מותר, והוא שלא תהיה הפרצה יתר על עשר.
ואם לא נשאר פס ארבעה - אסור, אלא אם כן היתה הפרצה פחותה משלשה, שכל פחות משלשה כלבוד הוא:

נפרץ המבוי במלואו לחצר, ונפרצה חצר כנגדו לרשות הרבים - הרי זה אסור, מפני שהוא מבוי מפולש, והחצר מותרת, שהחצר שרבים בוקעים בה ונכנסין בזו ויוצאין בזו הרי היא רשות היחיד גמורה:

מבוי שהיו לו שבילים מצד זה ושבילים מצד האחר, שנמצאו מפולשין לרשות הרבים, אף על פי שאינן מכוונין זה כנגד זה - הרי כל אחד מהם מבוי מפולש. וכיצד מכשירן, עושה צורת פתח לכל אחד ואחד מן השבילים שבצד האחד, וכן לפתח הגדול, ועושה לכל השבילים שבצד השני לחי או קורה:

מבוי שצידו אחד ארוך וצידו השני קצר - מניח את הקורה כנגד הקצר.

העמיד לחי בחצי המבוי, מחצי המבוי הפנימי, שהוא לפנים מן הלחי, מותר לטלטל בו, והחצי החיצון, שהוא חוץ מן הלחי, אסור:

מבוי שהוא רחב עשרים אמה - עושה פס גבוה עשרה טפחים במשך ארבע אמות, שהוא שיעור משך המבוי, ומעמידו באמצע, ונמצא כשני מבואות שיש בפתח כל אחד מהן עשר אמות.

או מרחיק שתי אמות מכאן ומעמיד פס שלש אמות, ומרחיק שתי אמות מכאן ומעמיד פס שלש אמות, ונמצא פתח המבוי עשר אמות, והצדדין הרי הן כסתומין, שהרי עומד מרובה על הפרוץ:

לחי הבולט מדפנו של מבוי - כשר.
ולחי העומד מאיליו, אם סמכו עליו מקודם השבת - כשר.
ולחי שהוא נראה מבפנים לחי, ומבחוץ אינו נראה לחי, או שהיה נראה מבחוץ לחי, ומבפנים נראה שהוא שוה וכאילו אין שם לחי - הרי זה נידון משום לחי.

לחי שהגביהו מן הארץ שלשה טפחים, או שהפליגו מן הכותל שלשה - לא עשה כלום.

אבל פחות משלשה טפחים כשר - שכל פחות משלשה כלבוד.
לחי שהיה רחב הרבה, בין שהיה רחבו פחות מחצי רוחב המבוי בין שהיה רחבו כחצי רוחב המבוי, כשר, ונידון משום לחי.

אבל אם היה יתר על חצי רוחב המבוי - נידון משום עומד מרובה על הפרוץ:

דיני קורה

כג.

קורה שפירס עליה מחצלת, הרי ביטלה, שהרי אינה ניכרת.
לפיכך אם היתה המחצלת מסולקת מן הארץ שלשה טפחים או יתר - אינה מחיצה.

נעץ שתי יתידות בשני כתלי מבוי מבחוץ, והניח עליהן הקורה - לא עשה כלום, שצריך להיות הקורה על גבי המבוי, לא סמוך לו:

כד.

קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל השני,
וכן, שתי קורות אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה מכותל זה ואין מגיעות זו לזו,

פחות משלשה - אינו צריך להביא קורה אחרת,
היה ביניהן שלשה - צריך להביא קורה אחרת:

כה.

וכן, שתי קורות המתאימות, לא בזו לקבל אריח ולא בזו לקבל אריח, אם בשניהם כדי לקבל אריח - אינו צריך להביא קורה אחרת.
היו אחת למעלה ואחת למטה, רואין את העליונה כאילו היא למטה ואת התחתונה כאילו היא למעלה, ובלבד שלא תהיה העליונה למעלה מעשרים, ולא תחתונה למטה מעשרה, ולא יהיה ביניהן שלשה טפחים כשרואין אותה שירדה זו ועלתה זו בכוונה עד שייעשו זו בצד זו:

היתה הקורה עקומה - רואין אותה כאילו היא פשוטה.
 עגולה - רואין אותה כאילו היא מרובעת, אם היה בהקפה שלשה טפחים,
 יש בה רוחב טפח.
 היתה הקורה בתוך המבוי ועיקומה חוץ למבוי, או שהיה עיקומה למעלה
 מעשרים, או למטה מעשרה,
 רואין, כל שאילו יינטל העיקום נשארו שני ראשיה אין בין זה לזה
 שלשה - אינו צריך להביא קורה אחרת,
 ואם לאו - צריך להביא קורה אחרת:

פסי ביראות

באר שעשה לה שמונה פסין בארבע זוויות, שני פסין דבוקין בכל זווית, הרי
 אלו כמחיצה.
 ואף על פי שהפרוץ מרובה על העומד בכל רוח ורוח, הואיל וארבע הזוויות
 עומדות, הרי זה מותר למלאות מן הבאר ולהשקות לבהמה.
 וכמה יהיה גובה כל פס מהן? עשרה טפחים, ורחבו שישה טפחים, ובין כל
 פס ופס כמלוא שתי רבקות של ארבע ארבע בקר, אחת נכנסת ואחת יוצאה.
 שיעור רוחב זה אין יתר על שלש עשרה אמה ושליש:

היה במקום אחד מן הזוויות, או בכל זווית מארבעתן, אבן גדולה, או אילן, או
 תל המתלקט עשרה מתוך ארבע אמות, או חבילה של קנים,

רואין, כל שאילו ייחלק יש בו אמה לכאן ואמה לכאן בגובה עשרה, נידון משום זוית שיש בה שני פסין.

חמישה קנים, ואין בין זה לזה שלשה, ויש בהן שישה טפחים לכאן ושישה טפחים לכאן - נידונים משום זוית שיש בה שני פסין:

כט.

מותר להקריב ארבע הזויות האלו לבאר, והוא שתהיה פרה ראשה ורובה בפנים מן הפסין ושותה. אף על פי שלא יאחזו ראש הבהמה עם הכלי שבו המים, הואיל וראשה ורובה בפנים, מותר, ואפילו לגמל. היו קרובין יתר מזה - אסור להשקות מהן אפילו לגדי שהוא כולו נכנס לפנים.

ומותר להרחיק כל שהוא, ובלבד שירבה בפסין פשוטין שמניחין אותן בכל רוח ורוח, כדי שלא יהיה בין פס לחבירו יתר על שלש עשרה אמה ושליש:

ל.

לא התירו הפסין האלו אלא בארץ ישראל, ולבהמת עולי רגלים בלבד, והוא שיהיה באר מים חיים של רבים.

אבל אדם - ירד לבאר וישתה, או יעשה לו מחיצה מוקפת לבאר גבוהה עשרה טפחים, ויעמוד בתוכה וידלה וישתה. ואם היה הבאר רחב הרבה, שאין אדם יכול לירד בו, הרי זה ידלה וישתה בין הפסין:

לא.

וכן, בור הרבים, ובאר היחיד ובור היחיד אפילו בארץ ישראל - אין ממלאין מהן אלא אם כן עשו להן מחיצה גבוהה עשרה טפחים:

הממלא לבהמתו בין הפסין - ממלא ונותן בכלי לפניה.

ואם היה אבוס ראשו נכנס לבין הפסין ויהיה גבוה עשרה ורחב ארבעה - לא ימלא ויתן לפניה, שמא יתקלקל האבוס, ויוציא הדלי לאבוס ומן האבוס לקרקע רשות הרבים, אלא ממלא ושופך והיא שותה מאליה:

הזורק מרשות הרבים לבין הפסין - חייב. הואיל ויש בכל זוית וזוית מחיצה גמורה שיש בה גובה עשרה ויתר מארבעה על ארבעה, והרי הריבוע ניכר ונראה, נעשה כל שביניהן רשות היחיד.

ואפילו היו בבקעה ואין שם ביניהן באר, שהרי בכל רוח ורוח פס מכאן ופס מכאן.

ואפילו היו רבים בוקעים ועוברין בין הפסין - לא בטלו המחיצות, והרי הן כחצר שהרבים בוקעין בה, והזורק לתוכן חייב. ומותר להשקות הבהמה ביניהן אם היה שם ביניהן באר:

חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין - מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה.

היו שתי חצירות - אסורין עד שיערבו.

יבשו המים בשבת - אסור לטלטל בין הפסין, שלא נחשבו מחיצה לטלטל בתוכן אלא משום המים.

באו לו מים בשבת - מותר לטלטל ביניהן, שכל מחיצה שנעשית בשבת שמה מחיצה.

מבוי שניטלה קורתו או לחיו בשבת - אסור לטלטל בו, אף על פי שנפרץ לכרמלית:

פי תקרה יורד

לה.

אכסדרה בבקעה - מותר לטלטל בכולה, ואף על פי שהיא שלש מחיצות ותקרה, שאנו רואין כאילו פי תקרה ירד וסתם רוח רביעית. והזורק מרשות הרבים לתוכה - פטור, כזורק למבוי סתום שיש לו קורה. בית או חצר שנפרץ קרן זוית שלו בעשר אמות - הרי זה אסור לטלטל בכולו. אף על פי שכל פרצה שהיא עד עשר אמות כפתח, אין עושין פתח בקרן זוית. ואם היתה שם קורה מלמעלה על אורך הפרצה - רואין אותה שירדה וסתמה, ומותר לטלטל בכולו:

שניעור אצבע ואמה

לו.

האצבע שמשערין בה בכל מקום - היא רוחב הגודל של יד. והטפח - ארבע אצבעות. וכל אמה האמורה בכל מקום, בין בשבת בין בסוכה וכלאים - היא אמה בת שישה טפחים. ופעמים משערין באמה בת שישה טפחים דחוקות זו לזו, ופעמים משערין באמה בת שישה טפחים שוחקות ורווחות, וזה וזה להחמיר. כיצד? משך מבוי בארבע אמות שוחקות, וגבהו עשרים אמה עציבות. רוחב הפרצה עשר אמות עציבות.

וכיוצא בזה לענין סוכה וכלאים: